

Ekonomski Bilten

Svezak 5, broj 3
Oktobar 2002

Ekonomska reforma i obnova Bosna i Hercegovina

Sadržaj

1. Dnevni red reformi
2. Porezi i budžet
3. Najnovija dogadjanja u Republici Srpskoj
4. Razvoj turizma
5. Komercijalizacija poljoprivrede
6. Veterinarstvo
7. Zdravstvo
8. Transport
9. Sektor elektricne energije
10. Telekomunikacije
11. Privatizacija
12. Bankarstvo
13. Zakon o zemljišnim knjigama
14. Ekonomski pokazatelji BiH

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima lorda Paddy Ashdown-a, Visokog predstavnika.
Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik Visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR;
Tehnicki urednik: Almira Kulagic, ekonomsko odjeljenje, OHR;
Dizajn: Samir Mujkovic, odje za resurse, ICT sekcija, OHR.

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirajte:
economic.newsletter@ohr.int

Radna mjesta i pravda-

Novi sporazum organa vlasti i naroda Bosne i Hercegovine

30 jula državna i entitetske vlade objelodanile su svoj program ekonomskih reformi koji po prvi put jasno artikuliše konkretne reforme i inicijative potrebne da bi ova zemlja krenula putem prosperiteta i integracija u Evropu. Detaljno se navode konkretne radnje, koje se zasnivaju i u skladu su sa sporazumom koje su organi vlasti Bosne i Hercegovine postigle sa medunarodnom zajednicom te Opštim okvirnim sporazumom za mir. Vijeće za provedbu mira snažno je podržalo Program reformi 31 jula.

Sam program proizvod je tijesne saradnje između organa vlasti Bosne i Hercegovine i medunarodne zajednice. Iznose se glavni ciljevi ekonomske reforme u skladu sa slicnim ciljevima utvrđenim za neka druga važna područja poput vladavine prava i povratka izbjeglica. Napisan je jeasnim stilom, i navodi različite ekonomske barijere sa kojima se Bosna i Hercegovina trenutno suocava, a koje organi vlasti nastoje da otklone.

Najvažniji cilj je otvaranje novih radnih mjesta. Stoga se predviđa da stvaranjem optimalnih uslova za privatno preduzetništvo i ulaganja bude otvoreno oko 60.000 novih radnih mjesta u privatnom sektoru do kraja 2004 godine. Konkretna sredstva za postizanje ovoga cilja

iznijeta su u dva glavna poglavlja dokumenta : ekonomske obaveze prema narodu Bosne i Hercegovine i konkretan vodič kroz zakonodavstvo koji se odnosi na realizaciju ovih obaveza. U vodiču kroz zakonodavstvo iznose se detalji vezani za zakone i reformne inicijative potrebne za ispunjenje ove obaveze, gde su uključena područja poput poboljšanja poslovne klime, poboljšanja efikasnosti organa vlasti, stvaranja jedinstvenog ekonomskog prostora te mreže socijalne sigurnosti koja uključuje mrežu u zdravstvu te pomoć nezaposlenim.

Do sada je teško tačno utvrditi koliki su napredak organi vlasti Bosne i Hercegovine načinili vezano za realizaciju svojih obećanja, naročito zbog velikog ljetnog zastoja u radu parlamenta i koncentracije na izbornu kampanju. Međutim do nekih pozitivnih pomaka u tom smjeru je došlo, naročito u smislu novodonešenih zakona koji uključuju Državni zakon o veterinarstvu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o civilnoj avijaciji te zakona o električnoj energiji. Isto tako napredak je učinjen i na pitanjima koja utiču na stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora: mehanizam o pripadnosti poreza od akciza utvrđen je i ulažu se napore za funkcionisanje bez poteškoća da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje koje osujećuje sve izgleda za poticaj održivog ulaganja, a konačno i sam ekonomski rast.

Ipak barijera još ima i izgledi još nisu jasno vidljivi. Na primjer, reforma zemljišnih knjiga i zakona čija je namjera vraćanje povjerenja u vlasništvo na području ulaganja nije uspjela naći na odobravanje, a uspješno funkcionisanje federalnog penzionog fonda podriveno je odlukom federalne vlade kojom se nameću ozbiljne finansijske obaveze tom fondu. Neuspjeh državne i entitetskih vlada da preuzmu jako vodstvo mogao bi ugroziti buduća nastojanja za ispunjenjem ostalih elemenata programa a rezultati predstojećih izbora mogli bi biti odlučujući u poduzimanju potrebnih koraka u pravcu kretanja ka reformama i prestrukturisanju, tako da bi ova zemlja mogla poslužiti kao ekonomski model za region.

Poreska politika i budžet

Stav proširene radne grupe za ekonomska pitanja u vezi PDV-a

Krajem jula Proširena radna grupa za ekonomska pitanja odobrila je dokument o stavu vezanom za PDV koji je prethodno usvojen većinom glasova na Medunarodnoj savjetodavnoj grupi za poreze.

PDV bi trebalo da funkcionise na državnom nivou (jedan nivo fiskalne nadležnosti);

Pitanje pripadnosti prihoda, naročito vezano za pripadnost prihoda od PDV-a državnu vladu predstavlja pitanje koje je odvojeno od operativnog nivoa poreza;

Jedna administracija bi trebalo da administrira PDV u cijeloj zemlji.

U septembru Medunarodna savjetodavna grupa za poreze održala je vanredni sastanak da bi raspravljala o stavu vezanom za PDV sa predstavnicima misije MMF-a u Bosni i Hercegovini. Zaključak je bio da je jedinstveni stav medunarodne zajednice podrška uvođenju PDV-a na državnom nivou, pod pretpostavkom da su sve političke barijere otklonjene.

Doprinos Distrikta Brcko budžetu zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine

U toku ljetnih mjeseci, medunarodna zajednica izrazila je značajnu zabrinutost problemima vezanim za nedostatak sredstava za finansiranje institucija na državnom nivou/ državne granicne službe. Do toga je došlo zato što je u državnom budžetu greškom iskazano 11.5 MIO KM za Državnu granicnu službu od EU.

Zbog ove zabrinutosti, Odjeljenje OHR za fiskalnu politiku zajedno sa Vijećem ministara istraživalo je mogućnosti za otklanjanje ovog finansijskog problema. Osim preraspodjele u okviru samoga budžeta državnih institucija i nastojanja da se postignu određene uštede u rashodima, dogovoreno je da treba ozbiljno ispitati mogućnost doprinosa Distrikta Brcko u ovom pogledu. Iako apsolutni iznos za 2002 godinu tek treba utvrditi (u doba nastanka ovoga ciklusa) a tekuća formula/metodologija za 2003 godinu još nije uspostavljena, Distrikt Brcko uskoro treba da uspostavi formalni odnos (uključujući i fiskalna pitanja) sa državnim institucijama.

Mehanizam o pripadnosti prihoda od akciza

9 augusta Visoki predstavnik otvorio je naročiti sastanak koji je sazvan da bi se bavilo početkom zaživljavanja mehanizma o pripadnosti prihoda od akciza koji je zvanično trebalo da profunkcionise polovinom jula mjeseca. Sastanku su prisustvovali ministri finansija, te celni ljudi carinskih i poreskih uprava iz entiteta i Distrikta Brcko.

Cini se da ovaj mehanizam djelimično funkcionise, ali određeni broj pitanja još uvijek treba razriješiti, uključujući izdavanje dozvola za obavljanje međuentitetske trgovine i ostala rješenja koja su usvojena da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje.

Putarina

Mediji i političari nedavno su usmjerili značajnu pažnju na pitanje putarine (koje se naziva narocito republikom naknadom u Republici Srpskoj). Ova naknada (koja u stvari predstavlja jednu vrstu indirektnog poreza) donedavno je iznosila 0.15 feniga po litru goriva i Entitetima, a nikada nije bila utvrđivana u Distriktu Brcko. Kao rezultat političkog pritiska u Republici Srpskoj, Vlada Republike Srpske je najavila da će ukinuti ovu "naknadu" pošto ona ide na štetu distributera naftnih derivata.

Koraci koje je najavila Vlada Republike Srpske, ukoliko budu i provedeni, predstavljaju nepoštovanje nedavno utvrdjenih uslova stand-by aranžmana MMF-a za Bosnu i Hercegovinu. Također bi trebalo evidentirati da bi razlika u cijeni goriva između Federacije i Republike Srpske bila značajno veća od 0.15 KM (iznos putarine) a trenutno oba Entiteta primjenjuju isti tip i visinu poreza na te proizvode. I faktori van domena poreza uticali bi na visinu cijene u BiH.

Povećan nivo naplate poreza

U trecem kvartalu ove godine, nivo naplate poreza (narocito porez na promet duhana i duhanskih proizvoda) doživio je značajan porast. U slučaju duhana, do te promjene je došlo pošto se od uvoznika i proizvođača zahtijevalo da plate i porez na akcize i porez na promet na uvezene odnosno proizvedene proizvode. Prije toga, samo se placala akciza po ovom osnovu, a porez na promet se placao u mjestu krajnje potrošnje. (što je predmet značajne evazije).

Zanimljivo je da je što se tice Federacije, gdje prihod od poreza na promet ide kantonima, u početku bilo protivljenja, političke prirode, ovoj promjeni zbog toga što bi neki kantoni izgubili prihode pošto pripadnost poreza na promet ne bi bila zasnovana na stvarnom mjestu krajnje potrošnje, već samo na formuli o pripadnosti ili ključu. Stvarni rezultat je međutim da su **svi** kantoni imali koristi od ove promjene.

Slični argumenti biće izneseni vezano za potrebno restrukturisanje carina i razloge zbog kojih PDV treba da funkcioniše na nivou države. Više prikupljenih prihoda znači više sredstava za sve nivoe vlasti i institucije kojima ova sredstva pripadaju.

Najnovija događanja u Republici Srpskoj

U septembru mjesecu Narodna skupština Republike Srpske bavila se sljedećim značajnim ekonomskim temama:

Narodna skupština Republike Srpske donijela je moderne zakone : *Zakon o stecajnom postupku i Zakon o likvidaciji* koji se temelje na nacrtima koje je izradila Radna grupa sa predstavnicima svih nivoa vlasti u BiH, a vodeću ulogu u ovome projektu imao je njemački GTZ. Cilj *Zakona o stecajnom postupku* je restrukturisanje firmi u nastojanju da se sačuvaju njihovi održivi dijelovi dok se u neodrživim dijelovima provodi postupak likvidacije. Očekuje se da će ti zakoni pomoći prilagodavanju postojećih struktura firmi potrebama tržišta.

Zakon o elektroprivredi Republike Srpske omogućava restrukturisanje i privatizaciju kapitala u državnoj svojini. No međutim, zaključak koji je Narodna skupština Republike Srpske usvojila ograničava udio za privatizaciju na 49%. Donošenje ovoga zakona jedan je od uslova koji je Svjetska banka postavila vezano za povoljne pozajmice Bosni i Hercegovini od različitih institucija (vodeća agencija u ovome je Svjetska banka).

Zakon o budžetskom sistemu omogućava provedbu trezorskog sistema na opštinskom nivou i utvrđuje mehanizam za raspodjelu prihoda između RS i opština. Kompromis između opštinskog nivoa i nivoa Republike Srpske dostignut je u transparentnoj parlamentarnoj proceduri tako što će opštinski prihodi iz vlastitih izvora biti uplaćivani na opštinske račune, dok će prihodi koje dijele RS i opštine biti usmjeravani na jedinstveni trezorski račun. MMF je zahtijevao donošenje ovoga zakona, što predstavlja važan prvi korak u smjeru veće transparentnosti u javnoj potrošnji.

Međunarodna zajednica je postigla opštu saglasnost o potrebi jačanja poslovanja u Bosni i Hercegovini orijentisanog na proizvodnju. Republika Srpska donijela je i *Zakon o podsticanju razvoja malih i srednjih preduzeća* (koja zapošljavaju do 250 ljudi) u skladu sa već usvojenom strategijom ekonomskog razvoja iz marta 2001 godine. Valja narocito napomenuti da je sama Vlada Republike Srpske inicirala ovaj zakon.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je *Zakon o izmjenama i sopunama Zakona o privatizaciji preduzeća* te *Zakon o akcijskom fondu* koji su izazvali kritike Međunarodne savjetodavne grupe za privatizaciju. Provedba Zakona o privatizaciji preduzeća zahtijeva pomno pracenje; no međutim, ipak se ne može isključiti mogućnost da će privatizacija u sektorima poput energetike i telekomunikacija ći težje. Zakon o akcijskim fondovima treba izmijeniti u nekim ključnim odredbama koje se odnose na pitanja o potrebi zadržavanja glasackih prava Republike Srpske nad dionicama u preduzećima koja su još uvijek u državnoj svojini, da bi se poboljšalo upravljanje preduzećima. Međutim, Republika Srpska je uspjela da u potpunosti privatizuje preko 350 firmi, ili otprilike jednu trećinu od ukupnog broja preduzeća u državnom vlasništvu, a većinom se radi o malim i srednjim preduzećima privatizovanim do januara 2002 godine.

Prodaja za gotovinu dostigla je znacajan zamah nakon donošenja Zakona o otpisu potraživanja čime su neka preduzeca u Republici Srpskoj povećala izgleda da se privatizuju.

Narodna skupština Republike Srpske vodila je raspravu o Izvještaju glavnog revizora o izvršenju budžeta za 2001 godinu i zaključila da se u izvještaju nalaze dragocjene informacije o znacajnom napretku u poređenju sa izvršenjem budžeta u 2000 godini, a bavi se i nekim znacajnim područjima u kojima treba izvršiti promjene na bolje. Jedan od najznacajnijih koraka naprijed je i činjenica da je Vlada Republike Srpske prestala da finansira preduzeca koja stvaraju gubitke bilo putem subvencija ili pozajmica kod banaka (koje su nekada bile u državnoj svojini). Završetak procesa privatizacije banaka u Republici Srpskoj¹ znacajno je doprinijeo efikasnijoj javnoj potrošnji. Trezorski sistem funkcioniše još od početka 2002 godine i predstavlja jedan od najznacajnijih koraka u pravcu transparentnijih budžetskih procedura; USAID je pomogao u provedbi ovog znacajnog instrumenta. Međutim, Vlada Republike Srpske dobila je zadatak da provede preporuke glavnog revizora pomenute u izvještaju. Osim toga, trebalo bi evidentirati da su unutrašnji prihodi porasli za oko 50% u poređenju sa periodom januar-juni 2002 godine, (a za više od 70% u poređenju sa prvom polovinom 2000 godine) uglavnom kao rezultat strožije politike vezane za naplatu poreza a u skladu sa primjenom novog Zakona o preskoj upravi, i još nekoliko reformskih elemenata poput uskladjivanja poreza na promet i akcize sa Federacijom Bosne i Hercegovine.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je 6 zakona koji se odnose na okoliš u mjesecu julu:

Zakon o zaštiti prirodne sredine

Zakon o zaštiti vazduha

Zakon o zaštiti voda

Zakon o zaštiti prirode

Zakon o upravljanju otpadom

Usvajanjem zakona o okolišu Republika Srpska dobila je znacajan pravni okvir za zaštitu okoline i ocuvanje prirodnih resursa važnih za poljoprivredu. Ova grupa zakona radena je uz znacajne doprinose Evropske komisije, a u skladu je sa Strategijom ekonomskog razvoja Republike Srpske iz marta 2001 godine. (CARDS znacajna sredstva za podršku zaštite okoliša u BiH)

Razvoj turizma

¹ Samo još jednu mal banku treba privatizovati (Privredna banka u Doboju)

Dejtonskim sporazumom turizam je u nadležnosti Entiteta i kantona. Međutim idealno bi bilo da se turizam *podstice* na razini države pošto je za strance najvažnije da steknu utisak o cijeloj zemlji.

U svibnju 2001 godine OHR je stupio u kontakt sa oba Entiteta i Agencijom Sarajevo ekonomski region, sa sugestijom da zajedno razviju takvu jednu pozitivnu sliku o zemlji, oko čega je postignuta saglasnost obje strane. U materijalu koji je nakon toga sačinjen, glavni je simbol bio etnicki neutralan, jedinstveni i prastari nadgrobni spomenik. U toku 2001 i 2002 godine promotivni materijal podijeljen je određenom broju međunarodnih turističkih burzi u Zapadnoj Evropi i Sjevernoj Americi. Financijsku podršku za ovo omogućio je Svicarski fond i Entiteti.

OHR je zainteresiran za razvoj promotivnog materijala za Bosnu i Hercegovinu iz dva glavna razloga:

1. Turizam je djelatnost broj jedan u svijetu. Zapošljava mnogo ljudi, povoljno utice na okoliš, a jedna je od djelatnosti za koju u Bosni i Hercegovini postoje istinski potencijali.
2. Znacaj pozitivne slike o nekoj zemlji prevazilazi opkvire turizma. Omogućava transformaciju Bosne i Hercegovine iz ratom uništene, na pomoc oslonjene zemlje u zemlju koju je prijatno posjetiti, a koja je i dobra za ulaganja. Vrijednost je u tom "pozitivnom" licu Bosne i Hercegovine.

Promotivni program se i dalje razvija. Uloga OHR-a se sve više smanjuje, pošto su nadležnosti prenešene na entitetske organe vlasti početkom ove godine. Da bi se postigli maksimalni rezultati, entitetski organi vlasti razmatraju formalno osnivanje Ureda za razvoj turizma Bosne i Hercegovine, što je pozitivan događaj koji OHR podržava.

Za detaljnije informacije izvolite se obratiti na adresu willem.vaneekelen@ohr.int

Komercijalizacija poljoprivrede

Predratna i poslijeratna poljoprivreda sasvim su dvije razlicite stvari. Za mnoge ljude, prije rata, poljoprivreda nije bila glavni izvor prihoda. Proizvodili su samo za vlastite potrebe i lokalna tržišta. U poslijeratnom periodu, manje je radnih mjesta, te se mnogi poljoprivrednici oslanjaju isključivo na svoju zemlju. Još jedna znacajna promjena je da poljoprivredni proizvođači ne mogu jednostavno prodavati svoje

proizvode državi kao kupcu, već moraju sami pronalaziti svoja tržišta. Osim toga, konkurencija je mnogo jaca nego što je bila ranije, proizvodi uvezeni iz inostranstva jeftiniji su nego ranije, a potrošaci u Bosni i Hercegovini imaju manje sredstava za trošenje nego što su imali prije rata. Ukratko, u poljoprivredi nije lako doći do zarade, a nove stavove i tržišno orijentisano ponašanje treba uvesti u ovaj sektor.

OHR razvija program koji poljoprivrednicima pomaže u širenju znanja (o mogućim djelatnostima, kvalitetu proizvoda i finansiranju na primjer) u svijetlu nove tržišne privrede koja se razvija u Bosni i Hercegovini. Serija televizijskih programa biće emitovana u prvoj polovini 2003 godine. Zajedno sa jednom knjižicom na istu temu, koja će biti dostupna svim poljoprivrednim proizvođačima, namjera ove serije je da očuva mogućnosti poljoprivrednih proizvođača da svoje djelatnosti iz ekstenzivnog pristupa preobrazu u komercijalni.

Veterinarstvo

Državni zakon o veterinarstvu prošao je parlamentarnu proceduru. Sad Državni ured za veterinarstvo treba u potpunosti da funkcioniše; najznacajniji zadatak će mu biti da vrši koordinaciju aktivnosti dva Entiteta i Distrikta Brčko i da predstavlja zemlju kao jedinstvena državna institucija po pitanjima koja uključuju EU i OIE u Parizu. Planovi suzbijanja zaraznih bolesti poput plavog jezika- koji se nedavno pojavio u Bosni i Hercegovini- također moraju biti izrađeni i usaglašeni.

Jedan od preduslova za bezbjednost hrane jest identifikacija i kontrola kretanja životinja. Ovaj značajan projekat je u toku, a finansira ga EK. Nakon iscrpnih pregovora osnovana je Operativna agencija za identifikaciju životinja na nivou države, sa sjedištem u Banjaluci. Jedinice ove agencije nalaze se u oba entiteta. Jedan od ishoda trebalo bi da bude i baza podataka o svim životinjama i farmama u zemlji.

Osim toga OHR i drugi predstavnici međunarodne zajednice pomažu Ministarstvu za poljoprivredu i veterinarima u Federaciji da osnuju Veterinarski komoru Federacije Bosne i Hercegovine. Bez ove komore veterinari ne mogu osnivati veterinarsku ambulantnu službu, pa stoga veterinarske stanice u Federaciji neće biti u mogućnosti da nadu kupce. Važno je uskoro osnovati ovu komoru da bi se otvorila nova radna mjesta za mlade veterinare i poboljšale veterinarske usluge kroz konkurenciju.

Zdravstvo

Uprkos reformama u pravcu kojih je krenulo nekoliko međunarodnih organizacija zajedno sa predstavnicima lokalnih organa vlasti, zdravstvo u oba entiteta je i dalje puno slabosti. Većina problema u zdravstvu odnosi se na finansiranje ovoga sektora, što je izraženo u oba entiteta.

Iako je situacija u zdravstvu u Federaciji bolja nego u Republici Srpskoj, sistem se još uvijek može okarakterisati kao nezadovoljavajući. Treba naglasiti da se Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 1988 još uvijek u potpunosti ne provodi. Konkretnije, kantoni 8 i 9 još nisu priveli kraju poslove vezane za dokidanje paralelnih sistema u zdravstvu i stvorili fondove za zdravstveno osiguranje koji funkcionišu. Kao posljedica toga, jedan već komplikovan i neefikasan sistem koji se sastoji od deset zavoda za zdravstveno osiguranje u Federaciji postaje još neefikasniji neuspjehom jedinstvenog zavoda za zdravstveno osiguranje u kantonu 7. Osim toga, zdravstvo karakterišu veoma niska primanja zdravstvenih radnika i nedovoljna finansijska sredstva za potrebe opreme i materijala u zdravstvenim ustanovama.

Situacija u Republici Srpskoj još je teža nego u Federaciji. Iako ovaj sektor tamo nije pretjerano decentralizovan i neefikasan, nalazi se u ozbiljnoj finansijskoj krizi. Na primjer, prosječna neto plata ljekara u Republici Srpskoj je oko 480 KM, a većina ljekara prima samo 8 do 10 plata godišnje. Sindikat zdravstvenih radnika Republike Srpske se žali da Zavod za zdravstveno osiguranje Republike Srpske ne ispunjava obaveze prema zdravstvenim ustanovama, a sindikat i to vidi kao dio vezan za finansijske probleme. Ministar zdravstva Republike Srpske reaguje tako što se žali da je MMF nametnuo nerealnu granicu na potrošnju u zdravstvu a iz budžeta Republike Srpske, čime je zadao značajan udarac jednom već ionako slabom sistemu.

Šta treba uraditi da bi se zdravstvo u oba entiteta poboljšalo? U velikoj mjeri finansijska situacija u sektoru zdravstva odražava slabosti zvanične privrede kao svog primarnog izvora prihoda kroz naplatu doprinosa za zdravstveno osiguranje. Zbog toga jakanje zvanične privrede i poboljšanje nivoa naplate doprinosa predstavljaju primarne instrumente za jakanje finansijske situacije u zdravstvu. Kantoni 7 i 8 u Federaciji treba da prestanu kršiti Zakon o zdravstvenom osiguranju dokidanjem paralelnih sistema u zdravstvu. Osim toga, Federacija bi trebalo da iznađe način da uspostavi jeftiniji i efikasniji sistem zdravstvenog osiguranja. U oba entiteta trebalo bi postići veću efikasnost u finansiranju zdravstva

poboljšanjem funkcionisanja Zavoda za zdravstveno osiguranje smanjenjem rashoda u zdravstvu.

Transport

Zamjenik ministra vanjskih poslova Grčke Andreas Loverdos i njegov kolega Ivica Mišić potpisali su u Sarajevu sporazum o grant od 19.5 miliona eura za modernizaciju infrastrukture u području energetike i transporta i pomoć razvoju državnih institucija u zemlji u periodu od 2002 do 2006 godine.

Kvalitet naftnih derivata

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je odluku o kvalitetu tecnih naftnih derivata u Bosni i Hercegovini propisujući primjenu evropskih standarda pri uvozu naftnih derivata. Za naftne derivate proizvedene u domaćim rafinerijama, važi prelazni period dok standardi EU ne budu dostignuti. Ovom se odlukom stimuliše domaću proizvodnju, omogućava zaštita proizvođača i stranih ulaganja.

Avijacija

Značajne izmjene i dopune Zakona o avijaciji, u kojima se revidira upravljanje Odjela za civilnu avijaciju Bosne i Hercegovine, s tim što sada postoji samo jedan generalni direktor a ne tri kao sada, a usvojene su na Domu naroda na 25 sjednici 30 septembra. Ovi će ići dalje na objavljivanje u službenom listu i u velikoj mjeri olakšati funkcionisanje i efikasno upravljanje ovom agencijom.

Željeznički saobraćaj

Nova željeznička stanica otvorena je u Banjaluci. Stanica je kapacitirana za prijem oko 30.000 putnika dnevno i stajala je 3.6 miliona KM. Vlada Republike Srpske obezbijedila je jedan milion KM, a grad Banjaluka 200.000 dok su preostala sredstva obezbijedile Željeznice Republike Srpske. Željeznice Republike Srpske imale su preko 12 miliona gubitaka u 2001 godine, a to se desilo i nakon 25 miliona subvencija željeznicama od 2% poreza na promet. Tako su ukupni troškovi poreskih obveznika iznosili oko 37 miliona.

Vodni saobraćaj

Medunarodni okvirni sporazum vezano za Posavlje je okončan u Brckom za vrijeme dvodnevnog zasjedanja radnih grupa Pakta stabilnosti petog i šestog septembra. Sporazumom se regulišu svi aspekti održivog upravljanja vodenim saobraćajem uključujući korištenje voda, plovidbu, obezbjeđenje vode u

dovoljnim količinama i sa odgovarajućim kvalitetom, zaštitu voda, zaštitu od štetnih uticaja voda i efikasnu kontrolu vodnog režima. Da bi se sporazum proveo strane treba da osnuju međunarodnu komisiju za Posavlje. Sjedište ove komisije još nije utvrđeno.

Sektor električne energije

U toku trećeg kvartala Oba entiteta usvojila su zakone o električnoj energiji: Zakon je u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojen u mjesecu srpnju, a u Republici Srpskoj u rujnu. Što se tiče zakona Republike Srpske, jedno od pitanja – sjedište regulatorne agencije – i dalje je ostalo otvoreno, i treba ga naknadno riješiti.

Provedba institucionalnih aranžmana je u toku. Savjet ministara Bosne i Hercegovine predložio je imenovanje članova Državne regulatorne komisije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine: Gosp. Vinka Bošnjaka i gosp. Aliju Muharemovica iz Federacije Bosne i Hercegovine te gosp. Vladimira Dokica iz Republike Srpske. Naredni korak u ovome postupku jest da njihovo imenovanje potvrdi Parlament Bosne i Hercegovine. Postavljenje ovih članova na funkcije članova Državne regulatorne komisije predstavljat će značajan korak u procesu reforme.

Cilj intenzivnih napora koje ulaže međunarodna zajednica je provedba državnog Zakona o električnoj energiji, konkretno, radi se o osnivanju Državne komisije za prijenos električne energije, Regulatora sustava na razini države i Neovisnog operatora sustava.

Telekomunikacije

U sektoru telekomunikacija, zadaci iskazani u Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine implementiraju se zadovoljavajućom dinamikom. Regulatorna agencija za komunikacije organizovala je dva međunarodna seminara, jedan o novim trendovima u mobilnoj telefoniji u mjesecu junu, i drugi o obavezama vezanim za univerzalne usluge u septembru, na kojima su učestvovali ključni akteri iz redova domaće a i međunarodne zajednice. Seminar o uvođenju režima univerzalnih usluga u Bosni i Hercegovini još jedamput je iskazao potrebu za bržim ekonomskim reformama. Zaključeno je da niska stopa pokrivenosti u sektorima fiksne i mobilne telefonije (ispod 30% populacije) gotovo da čini nemogućim uspostavljanje režima univerzalnih usluga sličnog onom u drugim evropskim zemljama.

Regulatorna agencija za komunikacije vršila je pracenje dinamike primjene uslova utvrdenih u dozvolama za rad u mobilnoj telefoniji, ukljucujuci i obavezu oba mobilna operatora koji djeluju na teritoriji cijele zemlje da postignu pokrivenost od 80% stanovništva do aprila 2004 godine. Evidentirano je sa zadovoljstvom da je pocetak ogranicene konkurencije medu operatorima doveo do smanjenja tarifa i uvođenja novih usluga (placanje unaprijed za korištenje usluga) na tržištu mobilne telefonije.

Privatizacija – Sporo napreduje

Uopšte

U oba Entiteta privatizacija bi trebalo da ude u fazu konsolidacije, a u cjelini gledano, više od jedne trecine firmi uspješno je i u potpunosti prešlo u privatne ruke. U kategoriji malih i srednjih preduzeca te velikih firmi koje nisu od strateškog interesa, medutim, napredak je narocito uocljiv. Segment male privatizacije bio je daleko najdinamicniji pošto se u ovoj kategoriji radi o manje komplikovanom sistemu (nema prodaje za vaucere/certifikate, pa su aukcije i direktna pogodba gotovo postale pravilo) za zahvaljujuci obimu ulaganja koje treba da izvrši kupac lakše je dostici vecinu kontrole kapitalom. Finansijska dobit od privatizacije za entitete i kantone manja je od ocekivane, jer su gdje god je to moguće, kupci nastojali upotrijebiti vaucere/certifikate odnosno staru deviznu štednju da bi došli do preostalog dijela kapitala po završetku javnog upisa dionica. Zbog toga su prihodi u gotovinu koji idu državi cesto beznacajni.

Osim u nekoliko izolovanih slucajeva, intenzitet socijalnih nemira uzrokovan zatvaranjem neodrživih preduzeca, bio je veoma nizak. Vecina uposlenika o kojima je rijec su se i sami na licu mjesta mogli uvjeriti da njihove firme nisu u stanju da budu konkurentne pod uslovima potpuno novih pravila tržišne privrede. OHR posvecuje pažnju aspektu zapošljavanja u privredi u tranziciji tako što putem Medunarodne savjetodavne grupe za privatizaciju vodi racuna o tome da agencije za privatizaciju pri utvrđivanju najpovoljnijeg ponudaca uzimaju u obzir jedan od najznacajnijih kriterija (obezbjedivanje radnih mjesta)

Federacija Bosne i Hercegovine

Treća i posljednja faza javnog upisa dionica za vlasnike certifikata je trenutno u toku i vrši se u svim kantonima. Jasno je vidljivo da ova konacna faza nije izazvala veliko oduševljenje medu stanovništvom zbog u zemlji (a i u inostranstvu) stalno prisutne nepovoljne klime za

ulaganja, ali i stoga što su najprivlacnija preduceca, osim komunalnih djelatnosti, vec bila na ponudi. Do kraja godine, oko 70% preduzeca iz male i 40% iz velike privatizacije trebalo bi da bude prodato.

Privatizacija strateških preduzeca i dalje ide sporo. Strucnjaci iz inostranstva koje je medunarodna zajednica angazovala – iz GTZ-a, USAID-a, EU i WB – postigli su razlicite rezultate, a WB je tek nedavno otpocela sa svojim programom. U ovoj kategoriji privatizovano je trinaest preduzeca, a još tri bi mogla biti prodata do kraja godine.

Republika Srpska

Direkcija za privatizaciju se još uvijek suocava sa problemima vezanim za kapacitet, personal, prostorije i finansiranje. Vlada je obecala da ce poduzeti radikalne mjere da poveca kvalitet usluga i ojaca sposobnosti Direkcije za privatizaciju da se bavi složenim poslovima prodaje preduzeca i stvarar privlacnije uslove za potencijale strane kupce. Izmedu ostalih mjera, trebalo bi razviti saradnju sa Agencijom za podsticanje stranih ulaganja (FIPA) koja djeluje na nivou države. Ova agencija se ne bavi samo traganjem za ulagacima u sektorima bez ulaganja, vec i za ulagacima koji bi bili zainteresovani za preduzeca koja su u procesu privatizacije, a koja nude perspektivne mogucnosti razvoja.

Oko 50% preduzeca iz male i oko 40% preduzeca iz velike privatizacije prodato je do kraja tekućeg kvartala. Sva privatizacija za vaucere završena je 2001 godine, a Direkcija za privatizaciju se sada može koncentrisati na prodaju preostalog dijela kapitala u državnoj svojini (30%) za gotovinu ili za staru deviznu štednju. Kao što se može i pretpostaviti, taj zadatak narocito je izazovan pošto prodaja manjinskog dijela dionica strateškom kupcu nije privlacna u postojećim okvirima privatizacije.

Nažalost, prodaja strateških preduzeca u Republici Srpskoj u posljednjih šest mjeseci je u stagnaciji. Samo je cetiri preduzeca iz ove kategorije do sada privatizovano, uprkos aktivnom učešću stranih strucnjaka iz GTZ-a, USAID-a i EU u procjeni, pripremi, ponudi i postizanju pogodbi. Glavne razloge treba tražiti u lošem stanju u kome se privreda Republike Srpske nalazi, nedostatku stvarnog interesa klase politicara da privatizuju ono što oni nazivaju entitetskim "dragim kamenjem u kruni" lošim uslovima pod kojima se vrši poslovanje (zastarjeli proizvodi i tehnologije, izgubljena klijentela, velika dugovanja, mnogobrojno nezaposleno osoblje) u firmama koje se nude na prodaju, te cesta nefleksibilnost organa vlasti nadležnih za privatizaciju koji odbijaju da snize cijene koje se zasnivaju na precijenjenoj knjigovodstvenoj vrijednosti preduzeca, a baziraju se na situaciji iz prošlosti. Situaciju otežava i trenutna kritična situacija na svjetskom finansijskom

tržištu koja nije povoljna za poduzimanje rizika u globalnim razmjerima.

Bankarstvo

U trećem kvartalu zabilježen je značajan napredak u poboljšanju kvaliteta bankarskog sektora u oba Entiteta uskladjivanjem regulatorne strukture i strukture usluga sa evropskim i sjeverno američkim standardima. Nakon više od godine dana rada na izradi zakonskih akata radna grupa koja se sastojala od međunarodnih stručnjaka i predstavnika agencija za bankarstvo okončala je rad na najznačajnijim izmjenama i dopunama Zakona o bankama da bi ojacala mogućnosti agencije vezane za odgovarajuću regulaciju sektorom i efikasno reagovanje na situacije u kojima finansijski uslovi banke prijetu da ugroze bezbjednost depozitara. Između ostalog ova poboljšanja imat će za rezultat povećanu transparentnost, detaljnije utvrđene zahtjeve vezane za javnost, pojačanu odgovornost upravljačke strukture banke i osnažene napore agencije u borbi protiv pranja novca.

Nakon Federacije, paket je dostavljen Ministarstvu finansija Republike Srpske na razmatranje i usvajanje. Pravni akti su donešeni i objavljeni u Federaciji, a doživjeli su snažnu podršku u svom prvom citanju na Narodnoj skupštini Republike Srpske, prije nego što je ovo tijelo prestalo sa radom pred oktobarske izbore.

Jedna konkretna odredba zakona predviđa da od 31 decembra 2002 godine sve banke moraju ispuniti određene uslove da bi postale članice Agencije za osiguranje depozita. Zakonodavstvom usvojenim u julu dolazi do objedinjavanja entitetskih agencija za osiguranje depozita, a osniva novo tijelo na nivou države, sa sjedištem u Banjaluci. Ovim pripajanjem situacija depozitara se znatno poboljšava, a naročito onih u Republici Srpskoj, jer za sobom povlači 30 miliona KM vrijedan fond KM štednih rezervi koji su omogućili međunarodni donatori. Prethodno takvih rezervi nije bilo na raspolaganju bankama čije je sjedište u Republici Srpskoj.

Usvajanjem i provedbom ovih zakonodavnih inicijativa završava se jedan intenzivni proces u koji se krenulo sa ciljem da se sistem bankarstva Bosne i Hercegovine koji je u razvoju strukturira tako da obezbjeđuje sigurne i moderne usluge u naporima oko privredne rekonstrukcije. Ostali rad vezuje se za napredak oko poboljšanja opšteg pravnog okvira za poslovanje u poducjima poput, između ostalog, zakona o

obligacijama, stečajnom postupku, likvidaciji, registraciji preduzeća itd.

Zakon o zemljišnim knjigama

Jedan od preduslova za ulaganja – domaća ili strana, ulaganja preduzeća ili privatnika – je pouzdan i transparentan sistem zemljišnih knjiga. Zakon o zemljišnim knjigama obećava razjašnjenje pitanja u vezi sa vlasništvom nad imovinom u Bosni i Hercegovini, ohrabruje uknjižbu imovine, formalizira čuvanje zemljišnih knjiga u sudu i uvodi praksu unošenja podataka u kompjuteriziranu bazu podataka. Nakon što ga usvoje vlade entiteta GTZ će, uz finansijsku podršku SIDE, osigurati potrebni hardver i softver i radice na instaliranju novog sistema unošenja podataka i obuci službenika u oba entiteta tokom 2003. godine. Očekuje se da će zakon biti u potpunosti harmoniziran između dva entiteta.

Nacrt zakona je usvojio Dom naroda Federacije u septembru 2002. godine, ali nije usvojen na Predstavničkom domu pošto je sjednica otkazana zbog nedostatka kvoruma. Zakon je prošao prvo čitanje na RSNA u julu 2002. godine, ali je skinut sa dnevnog reda za drugo čitanje nakon što se posegnulo za klauzulom o vitalnom nacionalnom interesu (naknadno odbaceno).

Ekonomski pokazatelji BiH

Podaci za period januar 2001 – august 2002. god

Izvor informacija: Zavodi za statistiku FBiH i RS

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BiH (procjena OHR-a)
Nominalni GDP za 2001. god. (procjena)	6,698 milijarde KM	2,420 milijarde KM	9,118 milijarde KM
Nominalni GDP za 1999. god	6,141 milijarde KM	2,180 milijarde KM	8,321 milijarde KM
Nominalno povecanje u periodu 1999-2001	+ 9,0%	+ 13,0%	+10,0%
Stvarno povecanje u periodu 1999-2000 (umanjeno za inflaciju)	+7,8%	-0,6%	+5,5%
Indeks industrijske proizvodnje			
08/02 u poređenju s 2001. god	+15,3%	-1,1 %	-
08/02 u poređenju s 08/01	+8,2%	1,1%	-
Indeks maloprodajnih cijena			
08/02 u poređenju s 2001. god	-0,8%	0,9%	-
08/02 u poređenju s 08/01	+0,3%	0,4%%	-
Prosječna neto plata 08/02	491,41 KM	348 KM	419,55 KM
03/02 u poređenju s 2001. god (prosjeak)	+7,4%	+11,2%	+ 9,3%
RS 08/02 u poređenju s 2001. god (prosjeak)			
Broj zaposlenih 07/02 (RS 03/02)	390.708 osoba	232.722 osobe	622.430 osoba
Broj registriranih nezaposlenih osoba 07/02	287.302 osobe	143.504 osobe	430.806 osoba
Broj penzionera 08/02	287.840 osoba	182.456 osoba	470.296 osoba
Prosječna penzija 08/02	189,80 KM	120,02 KM	154,91 KM
Uvoz jan-juli 2002. god	3,134 milijarde KM	1,192 milijarde KM	4,326 milijarde KM
Izvoz jan-juli 2002. god	0,843 milijarde KM	0,315 milijarde KM	1,158 milijarde KM
Trgovinski deficit jan-juli 2002. god	2,291 milijarde KM	1,158 milijarde KM	3,168 milijarde KM
Pokrivenost uvoza izvozom	26,9%	26%	26,8%